

Varmācības kārdinājums

Autors: Jānis Urbanovičs

Eiropas Savienības politiskā vadība atrodas dramatiskās krustcelēs. Tai ir jānovērš nopietni ārējie apdraudējumi, no kuriem šobrīd svarīgākais šķiet "islamisko radikāļu" terorisms. Vienlaikus arī iesaldētais konflikts ar Krieviju prasa konstruktīvu atrisinājumu, lai vismaz Ukrainas austrumu robeža beigtu "gruzdēt". (Krimas piederība diemžēl ir pavisam cits stāsts – tomēr ne pilnīgi bezcerīgs.) Atliek cerēt, ka Brisele un dalībvalstu līderi būs spējīgi īstenot patiesi eiropieisku – izsvērtu, radošu un tādēļ efektīvu – diplomātiju. Tādu, kas atrod jaunus sabiedrotos un spēj ilgtermiņā īstenot komplicētus pasākumus kopējās drošības un savstarpējās uzticēšanās nostiprināšanai. Tomēr patlaban pastāv reāls risks piedzīvot pavisam pretējo – ES politiskās elites glēvu kapitulāciju "populārā" radikālisma priekšā, padevēīgi ķeroties pie Lielā Eiropas mūra celtniecības vai pat pie jaunu krusta karu rīkošanas.

Sabiedrība, ierastajai eiropiešu dzīvei savvārojoties, ļaujas baiļu izsaukta aizspriedumu, naida un zemiskuma uzplūdiem. Kā jau tiku rakstījis iepriekš, par šodienas politisko "meinstrīmu" pavisam ātri kļuva [ksenofobija, reliģiskā neiecietība un rasisms](#). Visas svētās dusmas, ko eiropiešiem, loģiski spriežot, vajadzētu fokusēt pret "Islama valsti"* kā patiesu ļaunuma un globālo draudu iemiesojumu, tiek pilnībā izgāztas pret tās īstenotā terora "produktu" – Sīrijas bēgļiem. Patvēruma meklētāju daļas antisociāla un krimināla uzvedība (kas bija prognozējama un preventīvi koriģējama) kalpo par attaisnojumu dēmonizēt visus Eiropā ieceļojušos kā "civilizācijas noārdītājus", iekšējos ienaidniekus un mūsdienu saracēņus. Ar islamofobiju piesegtais mūsdienu rasisms ir sēkla, kas uzdīgusi labi mēsloātā augsnē – līdz šim Eiropā dziļi apspiestajās nacionālā pārākuma un etniskā naida sludināšanas "tradīcijās", holokosta noliegšanas vai "attaisnošanas" un pat glorificēšanas centienos.

Diemžēl tāda ir "vidusmēra eiropieša" mietpilsoniskā pasaules uztvere – uzrodoties negaidītai problēmai, vienkāršāk ir ienīst tās personificējumu, nevis patieso cēloni. Jo IV ir tālu projām, savukārt bēgļi vai ekonomiskie migranti – tepat pa rokai. Upuris tiek pielīdzināts viņa mocītājam un bendem, tikai lai attaisnotu savu līdzjūtības trūkumu un [eiropieiskā lepnuma](#) vārgumu, pat neesamību.

Kara bēgļu krīze radikalizē publiskās politiskās diskusijas. Tagad valstiskā vardarbība tiek

apzināti maldīgi cildināta kā universāls politikas instruments – klaji brūnajiem "Eiropas vērtību sargiem" vai to kamuflētajiem partneriem piedāvājot militārismu ārpolitikā, policejiskumu iekšpolitikā. Tas notiek, neraugoties uz to, ka šajā gadsimtā jau vairākkārt ir nācies rūgti pārlicināties – starptautiskas krīzes nav novēršamas vai atrisināmas, tās sabombardējot ar aviāciju un kara kuģu izšautām raķetēm. Tādējādi tās tikai iegūst lielākus mērogus un ierauj sevī arī Eiropu.

Šādā atmosfērā pieaug radikalizētas sabiedriskās domas spiediens uz politisko vadību gan ES nacionālajā līmenī, gan Briselē – prasot aizsardzību no "barbaru apdraudējuma" ar šķietami efektīviem tūlītējiem līdzekļiem: žogiem, deportācijām, likuma bardzību un policistu stekiem, militāru spēku. Varmācība šķiet vienkārša atbilde uz visiem sarežģītajiem jautājumiem. Eiropas Savienības politiski korektie pārvaldītāji, saskaroties ar pēkšņās pilsoniskās neiecietības apmēriem, kādā brīdī var ļauties panikai – un izolacioniskiem lēmumiem, ko vēlāk nāktos rūgti nožēlot.

Ja Eiropas Savienība tiešām vēlas panākt IV – un visa ar reliģisko fundamentālismu aizbildināta terorisma – sagrāvi, tai ir nepieciešami uzticami sabiedrotie arābu un islama pasaulē – Tuvajos Austrumos un Ziemeļāfrikā. Jāiegūst Šo reģionu valstu politiskās varas, garīdznieku, masu mediju, intelektuāļu un skolotāju, sabiedrisko organizāciju, biznesa uzticība. Protams, te ir jāiesaista arī musulmaņu diaspora pašās ES dalībvalstīs. Visi tie, kuriem IV ir krietni nozīmīgāks drauds nekā sabiedētajai Eiropai un kuru motivācija sadarbībai ir vairāk nekā pietiekama. Valdības baidās, ka tās sabruks, nespējot pretoties teroristiem, vecāki baidās zaudēt bērnus, kuri var iekļūt kaujinieku vervētāju tīklos.

Briseles diplomātijai nevajag kautrēties lūgt palīdzību tiem, kuri līdz šim tika uztverti kā ES labdarības objekts. Vienīgi tradicionālais, mērenais, "labais" islams var uzvarēt ekstrēmistu ideoloģiju, bremsēt un izbeigt cilvēku iesaistīšanu teroristu grupējumos. Kristieši – ne "sliktie", ne "labie" – to nevar, jo cīņa pret IS nedrīkst iegūt "jaunu krusta karu" reputāciju. Tas konfliktu padarīs vēl "karstāku", bet teroristu režīmu – dzīvotspējīgāku. Tradicionālo musulmaņu vairākums tad jutīsies spiests solidarizēties ar "ticības brāļiem" un censties attaisnot viņu varmācību kā cīņu pret zaimotājiem. Tieši tāpēc Rietumu karš ar "Al Kaida" beidzās bez vērā ņemamiem ieguvumiem, turklāt tā vēl radīja IV. Blakus izkaisītiem ekstrēmistu tīklojumiem tagad pastāv arī pavisam īsta teroristu valsts – ar savu karogu, armiju, naudu, nodokļu sistēmu, birokrātiju un "varas vertikāli". Iespējams, daudz īstāka valsts nekā dažs cits teritoriāls veidojums šajā reģionā.

Eiropai ir divas izvēles – atrast sabiedrotos un atrisināt problēmu vai arī zaudēt karu ar teroristiem. Lai IV tiktu sakauta, Eiropai ir "jāaptver savos apskāvienos" islāma pasaule. Nevis jānorobežojas no tās ar žogiem, naida runām un skinhedu "kārtības uzturēšanas patruļām". Vēlos atkal atgādināt: Eiropā daudz konsekvētāk jāatceras, ka kristietībai un

islāmam ir kopējas saknes un kopējs ciltstēvs – [Bībeles patriarhs Abrahāms](#). Mums ir vairāk vienojošā nekā atšķirīgā, un to Eiropai ir jāspēj pateikt tautām Vidusjūras pretējos krastos.

Ksenofobiskās radikalizācijas vilnis Eiropā rada papildus stimulus ES austrumu robežvalstu valdošo politiķu centienos tīšai attiecību saspīlēšanai ar Krieviju. Viņus motivē ticība, ka spēs piespiest NATO kļūt par to "leģitīmās vardarbības mehānismu", kas likvidēs šo Austrumeiropas "mūžīgo baiļu avotu". It kā Briselei pēc Krimas aneksijas tāpat netrūktu dziļu austrumpolitikas problēmu.

Izrādās, viss kādreizējais Baltijas valstu vai Polijas eiointegrācijas entuziasms sakņojās vienīgi bailēs no Krievijas, naidā un vēlmē paslēpties no tās aiz kādas platākas muguras. Kad tas tika panākts, sākās varonības demonstrējumi, apzināti sabotējot ES kopējo diplomātiju. Nesenajās Latvijas parlamenta debatēs par valsts ārpolitikas prioritātēm gan Saeimas priekšsēdētāja (kas patlaban veic arī valsts galvas pienākumus), gan citi valdošie politiķi kā pilnīgi pašsaprotamu lietu pieteica Krieviju sava ienaidnieka lomā, pret ko NATO drīz nāksies vērsties ar militāru spēku.

Latvijas sabiedrības biedēšana ar krievu uzbrukuma draudiem ir kļuvusi par varas retorikas rutīnu. Paši baidītāji gan nebaidās no šiem draudiem, un tāpēc jūtas tiesīgi aizrauties un palielināt spriedzi. Taču runas par kara neizbēgamību uzkrāj sabiedrībā bailes un centienus kaut kā sagatavoties briesmu brīdim.

Politiķu biedēšana ar karu noveda pie tā, ka jūtamai vairāk uztraukušos latviešu stājās zemessardzē, lai gatavotos cīņai ar ārējo un iekšējo ienaidnieku. Krievi un citi nelatvieši, apzinoties risku izsludinātiem par šādu iekšējo ienaidnieku jeb "piekto kolonnu", savukārt devās uz trenāžieru zālēm, cīņu sporta klubiem. Vai apgūtā šaut prasme un uzpumpētie muskuļi vienā nervozā brīdī tiks likti lietā? Atliek cerēt, ka tas nenotiks – ar skaidru prātu neviens netic, ka Krievija uzbrukt Baltijai. Tomēr baiļu gaisotne kļūst blīvāka.

Valstī joprojām ir daudz pārsvarā gados vecu "ienaidnieku", kurus mēs par tādiem esam savulaik nozīmējuši – nepilsoņi. Kad citu valstu politiķi un diplomāti aizrāda mūsu valdībai – kāpēc jūs saglabājat tādu riska grupu? – tad seko ierastā atbilde "Viņiem pašiem tā patīk – redziet, cilvēki ielās neiziet, logus nesit". Kas tas ir – vai varas pašapmierinātība? Varbūt tīša nepilsoņu kūdīšana? "Sāciet vienreiz protestēt, iebiedējiet latviešus, celiet mūsu reitingus!"

Kādreiz es satraukts brīdināju, ka labējo radikālpolitiku rotaļāšanās ar etnisko spriedzi var Latviju padarīt par "Biškeku", par grautiņu un nemieru pārņemtu vietu. Tagad es par to vairs atļaujos nesatraukties – ņemot piemēru no Valsts prezidenta, no Latvijas valdības vadītājiem, kuri starpetnisko spriedzi mūsu sabiedrībā uzskata par gluži dabisku lietu

stāvokli.

Šādā gaisotnē pie mums ir jāierodas uz dzīvi dažiem simtiem Sīrijas vai Irākas bēgļu. Šie nabaga cilvēki vēl nav spēruši pirmo soli uz Latvijas zemes, bet sabiedriskā doma "saracēņus" jau tur aizdomās par nelāgiem nolūkiem un jūtas morāli tiesīga ierādīt citādajiem to "īsto vietu". Vai patvēruma meklētāji nejauši nekļūs par dzirksteli Latvijas pulvera pagrabā?

* Starp citu – diezgan klaunisku iespaidu Latvijas mediju telpā rada šīs organizācijas cītīga dēvēšana par "Daēš" vai "Daīš", ņemot vērā to, ka tās arābiskajā nosaukuma *Dawlat al-Islamiyah f'al-Iraq w Belaad al-Sham* abreviatūrā ietvertu vārdu spēli saprot tikai valodas pratēji. Drīzāk – īpaši ņemot vērā angļu valodas īpašo statusu Latvijā – būtu prātīgāk lietot latviskā nosaukuma "Islama valsts Irākā un Levantē" sasinājumu IVIL, kas rada propogandiski vēlamo asociāciju ar "evil".